

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

В. Д. Карпуша

квітня 2024 р.

ПРОГРАМА
співбесіди під час вступу на навчання для здобуття
ступеня бакалавр (магістр медичного спрямування)

Дисципліна (предмет) – Географія

Програму співбесіди з географії розроблено з урахуванням програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з географії, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2018 року № 696.

Мета співбесіди з географія оцінити ступінь підготовленості абітурієнтів з цієї дисципліни з метою конкурсного відбору для навчання у Сумському державному університеті.

Завдання співбесіди з математики полягає у тому, щоб оцінити знання та вміння вступників:

- знати форму та рухи Землі, будову основних її оболонок (атмосфери, гідросфери, літосфери та біосфери);
- аналізувати географічні карти та інші способи зображення Землі;
- знаходити географічні закономірності природних комплексів материків та океанів;
- оцінювати фізико-географічні умови України;
- аналізувати населення України та світу, основні процеси, що відбуваються у природному та механічному русі населення;
- розуміти основні риси економіки України та світового господарства;
- здійснювати країнознавчу характеристику
- формувати комплексні, просторові, соціально орієнтовані уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів;
- застосовувати географічні знання та набуті вміння для аналізу природних і суспільних явищ, процесів, подій;
- встановити ступінь сформованості географічних компетентностей, загальної географічної культури.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Назва розділу, теми	Зміст навчального матеріалу	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
I. Загальна географія		
Географія як наука, розвиток географічних досліджень	Географія як система наук; Об'єкт дослідження географічної науки.; Поняття «геосистема». Рівні геосистем; Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Пізнавальна та конструктивна роль географії;	- називати об'єкт дослідження географічної науки; структурні компоненти географічної науки; - знати видатних мандрівників; - пояснювати значення поняття «геосистема»;

	<p>Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі; Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Вітчизняні вчені-географи. Сучасні географічні дослідження та їх значення.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняти рівні геосистем; методи географічних досліджень; - аналізувати зміни в уявленнях про форму, розміри та рухи Землі. - оцінювати значення географічних відкриттів і досліджень у минулому та на сучасному етапі розвитку; пізнавальну та конструктивну роль географії.
Способи зображення Землі	<p>Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку; Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта». Орієнтування за місцевими ознаками, поняття «азимут».; Використання азимутів. План місцевості, його основні ознаки. Визначення напрямків на плані. Читання плану. Картографічні проєкції та спотворення. Елементи градусної сітки. Правила відліку географічної широти і географічної довготи. Визначення географічних координат об'єктів, напрямків, відстаней за градусною сіткою на карті й глобусі. Способи картографічного зображення об'єктів і явищ на загальногеографічних та тематичних картах. Сутність генералізації. Легенда карт. Визначення абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Види масштабу. Способи вимірювання відстаней на географічних картах. Класифікація карт. Топографічна карта: проєкція, розграфлення. Прямокутна (кілометрова) сітка. Географічні і прямокутні координати. Основні умовні позначення топографічних карт для зображення об'єктів місцевості та рельєфу. Визначення на топографічній карті географічних та прямокутних координат окремих точок, географічних та магнітних азимутів, абсолютних та відносних висот точок, Значення карт у житті людини, суспільства.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - називати елементи карти; - пояснювати основні картографічні поняття і терміни; відмінності різних видів масштабу, картографічних проєкцій; - знати основні умовні позначення топографічних карт. - розпізнавати види карт за просторовим охопленням, масштабом, змістом; - розрізняти географічні та прямокутні координати точок, види масштабу, азимуту; - вміти користуватися різними видами масштабу; - порівнювати форми й площі материків, океанів, країн на картах світу, побудованих у різних проєкціях; - визначати за картами об'єкти, напрямки, відстані в градусах і кілометрах (метрах), географічні координати; - визначати за топографічною картою географічний і магнітний азимут, географічні та прямокутні координати точок, абсолютну і відносну висоту місцевості, падіння річки; - читати плани місцевості, тематичні й топографічні карти; - описувати за топографічною картою рельєф ділянки місцевості; - розв'язувати задачі за планом місцевості, топографічною та географічною картою; - робити висновки щодо актуальності знань і навичок роботи з картою
Географічні наслідки параметрів і рухів землі як планети	<p>Геоїд. Показники руху Землі навколо своєї осі. Добова ритміка в географічній оболонці. Основні види часу. Визначення місцевого та поясного часу, перехід від місцевого часу до поясного. Пояси освітленості на Землі. Сила Коріоліса. Змінюваність висоти Сонця над горизонтом та тривалості світлового дня. Орбітальний рух Землі: основні характеристики, географічні наслідки. Причини зміни пір року.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - називати види рухів Землі; параметри та наслідки осьового й орбітального рухів планети; поясів освітлення; - розпізнавати на схемах руху Землі точки сонцестоянь і рівнодення; - установлювати послідовність зміни пір року у Північній та Південній півкулі; причини зміни пір року; - використовувати знання про силу Коріоліса для пояснення причин формування пасатів, циклонів та антициклонів, течій; - розв'язувати задачі на визначення місцевого і поясного часу, на перехід від місцевого часу до поясного; - оцінювати конструктивну роль знань про форму й рухи Землі
Літосфера та рельєф	<p>Внутрішня будова Землі. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», «платформа», «плита», «складчаста область». Будова та</p>	<ul style="list-style-type: none"> - називати внутрішні шари Землі, склад материкової та океанічної земної кори, структурні елементи літосферних плит,

	<p>типи земної кори, гірські породи й мінерали, що її складають. Корисні копалини, їх класифікація за походженням. Геологічне літочислення, геологічний вік. Внутрішні процеси, що зумовлюють зміни в земній корі та на поверхні земної кулі. Рухи літосферних плит. Землетруси. Вулканізм і вулкани, гейзери. Сейсмічні пояси Землі.</p>	<p>основні форми рельєфу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснювати зміст понять «літосфера», «земна кора», «мінерали», «гірські породи», «корисні копалини», «рельєф», «рівнини», «гори»; особливості руху літосферних плит; - розуміти механізми руху літосферних плит, виникнення землетрусів, вулканів, зсувів; формування рельєфу; - знати закономірності розміщення основних форм рельєфу, сейсмічних
	<p>Зовнішні процеси, що зумовлюють зміну земної поверхні: вивітрювання, робота вітру, текучих і підземних вод, льодовиків. Небезпека вулканічних, сейсмічних, гравітаційних (зсувних) процесів. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. . Різноманітність та утворення рівнин на суходолі. Найбільші за площею рівнини світу. Різноманітність та утворення гір на суходолі. Найвищі та найдовші гори світу. Рельєф дна Світового океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф. Унікальні форми рельєфу земної кулі, їх охорона.</p>	<p>поясів, родовищ корисних копалин; правила поведінки під час землетрусу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - наводити приклади магматичних, осадових і метаморфічних гірських порід; - визначати висоту рівнин і гір за фізичною картою; - розрізняти магматичні, осадові й метаморфічні гірські породи; - порівнювати рівнини й гори за висотою, походженням; - аналізувати причини і наслідки зовнішніх і внутрішніх процесів у літосфері; - пояснювати вплив внутрішніх і зовнішніх процесів на формування рельєфу земної поверхні; розміщенням гір і рівнин на суходолі та в океанах; - оцінювати вплив діяльності людини на рельєф, запаси мінеральних ресурсів; - визначати рівень безпеки проживання в районах з різною інтенсивністю вулканічних, сейсмічних, гравітаційних явищ; - усвідомлювати необхідність охорони унікальних форм рельєфу, раціонального використання мінеральних ресурсів.
<p>Атмосфера та клімат</p>	<p>Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері. Сонячна радіація, її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря. Добовий і річний хід температури повітря, причини його коливання. Графіки зміни температури повітря. Зміни температури повітря з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Показники температури повітря на кліматичній карті. Атмосферний тиск: причини і наслідки його зміни у тропосфері. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість, їх визначення. Роза вітрів. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Позначення вітрів на кліматичній карті. Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни. Хмари і туман, відмінності в їх утворенні. Форми хмар, хмарність. Оподи, що випадають із хмар та з повітря, їхні види, вимірювання. Карта розподілу опадів. Повітряні маси й атмосферні фронти. Погода, добові та</p>	<ul style="list-style-type: none"> - називати складники атмосфери, елементи погоди, кліматотвірні чинники й типи клімату; - розрізняти поняття «погода» і «клімат»; синоптичну і кліматичну карти; циклон та антициклон, теплий і холодний фронт; - розпізнати погоду під час проходження циклону, антициклону, холодного і теплого атмосферних фронтів; - знати просторове розташування кліматичних поясів та областей; поясів освітленості, теплових і кліматичних поясів; - закономірності розподілу температури, атмосферного тиску й опадів на Землі; постійні та сезонні вітри; - пояснювати зміни температури повітря, атмосферного тиску протягом доби, сезону, року та їх розподіл на Землі за картою; дію кліматотвірних чинників на формування типів клімату; - читати синоптичні та кліматичні карти; графіки зміни (добової, місячної, річної) температури повітря, діаграми хмарності та розподілу опадів, рози вітрів; - розв'язувати задачі на зміну температури повітря, атмосферного тиску з висотою;

	<p>сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Синоптична карта. Практичне значення прогнозів погоди. Поняття «клімат». Кліматична карта. Кліматичні пояси та області Кліматодіаграми. Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до океанів, рельєфу, антропогенного впливу. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність.</p>	<p>визначення показників абсолютної та відносної вологості повітря; - прогнозувати погоду за описом місцевих ознак та синоптичною картою; - встановлювати сукупність чинників, які формують клімат певної місцевості; - характеризувати типи клімату; - визначати типи клімату за кліматичними діаграмами; - аналізувати процеси взаємодії атмосфери – з літосферою; оцінювати ресурсні властивості атмосфери; рівень безпеки проживання в районах поширення атмосферних стихійних явищ; усвідомлювати загрози кліматичних змін і забруднення атмосфери; -робити висновки про значення прогнозу погоди для життя і діяльності людини.</p>
Гідросфера	<p>Поняття «гідросфера» та її основні складові. Запаси води на Землі. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Острови в океані. Вплив процесів у літосфері на природу океанів. Роль Океану у формуванні гірських порід і рельєфу узбережжя. Властивості вод Світового океану та причини їх неоднорідності. Водні маси. Рухи води в Світовому океані. Вплив атмосферних процесів на Світовий океан. Роль Світового океану у формуванні повітряних потоків у тропосфері. Життя в океанах і морях. Багатства вод Світового океану. Води суходолу, чинники їх нерівномірного розподілу. Взаємозв'язок клімату і вод суходолу. Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші річки. Взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу і річкової мережі на території. Пороги і водоспади.</p>	<p>-називати складові Світового океану, вод суходолу, знає просторове розміщення найважливіших гідрографічних об'єктів за картою; розпізнавати на контурних картах, картосхемах частини Світового океану, найбільші річки, озера; розрізняти поняття: внутрішнє та окрайне море, затока і протока, острів та півострів, витік і гирло, права і ліва притока, долина річки і річище, заплава і тераса; формулювати залежність між тектонічною, геологічною будовою, рельєфом, кліматом і водами суходолу; аналізувати схему світового кругообігу води; класифікувати моря, річки, озера, болота, льодовики за різними критеріями; застосовувати гідрографічні поняття для опису (характеристики) гідрографічних об'єктів;</p>
Біосфера та ґрунти	<p>Живлення, водний режим і робота річок. Озера, їх різноманітність за площею, походженням озерних улоговин, солоністю: Найбільші і найглибші озера земної кулі. Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми і водотоки. Льодовики, особливості їх утворення й поширення. Утворення і поширення багаторічної мерзлоти. Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні і мінеральні води. Ресурсний потенціал Світового океану Прісна вода як ресурс.</p>	<p>-характеризувати типи водних мас; аналізувати систему течій у Світовому океані; густоту і конфігурацію річкової мережі території, режим річок; . установлювати напрямок і характер течії річки за рельєфом місцевості; види живлення і режим річки за типом клімату; - використовувати топографічні, фізичні, кліматичні карти для характеристики гідрографічних об'єктів; визначати за картою падіння, похил річки.; оцінювати ресурси Світового океану та прісних вод на суходолі; визначати рівень безпеки проживання на узбережжях океанів, в районах поширення катастрофічних паводків, повеней, карсту; усвідомлювати загрози забруднення вод Океану і суходолу; пропонувати способи вирішення проблеми забруднення водойм.</p>
	<p>Поняття «біосфера», її межі. Складові біосфери, особливості їх поширення на земній кулі. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Природні чинники формування ареалів поширення рослин і тварин. Закономірності поширення</p>	<p>-знати межі та складові біосфери; дати визначення понять «біосфера», «ґрунт», «рослинність», тваринний світ; розуміти особливості взаємодії біосфери з літосферою, атмосферою, гідросферою; читати карти ґрунтів; розрізняти типи</p>

	живих організмів на суходолі і в океанах. Біологічні ресурси. Ґрунт – «дзеркало» ландшафту. Ґрунтовірні чинники. Типи ґрунтів. Карта ґрунтів. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу та океану	ґрунтів за основними характеристиками; визначати типи ґрунтів за типовими – рослинами і тваринами; встановлювати сукупність чинників, які формують ґрунти рослинний і тваринний світ певної місцевості; характеризувати типи ґрунтів; оцінювати ресурсні властивості біосфери; визначати рівень безпеки проживання в районах поширення отруйних рослин, окремих видів хижих та отруйних тварин; пропонувати способи збереження родючості ґрунтів, площі ареалів, видового складу рослинного і тваринного світу.
Природні комплекси	Природні комплекси як наслідок взаємозв'язків між компонентами природи. Географічна оболонка - найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості. Загальні закономірності географічної оболонки. Сучасний етап розвитку географічної оболонки. Антропосфера. Природні зони Землі, їх особливості. Карта природних зон. Чинники порушення широтної зональності на планеті. Азональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.	- дати визначення понять «природний комплекс», «географічна оболонка», «природна зона», «антропосфера»; називати компоненти природного комплексу; пояснювати процеси взаємодії літосфери, атмосфери, гідросфери, біосфери; розрізняти природні зони й висотні пояси; позитивні й негативні наслідки впливу людської діяльності на природні комплекси; порівнювати основні природні зони Землі; аналізувати взаємодію компонентів природи у природному комплексі на суходолі та океані, вирізняє наслідки взаємодії оболонок Землі; оцінювати вплив людини на природні комплекси та значення знань про природні комплекси для її життєдіяльності.
II. Географія материків і океанів		
Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан	Особливості фізико-географічного положення океанів. Історичні відомості про освоєння та дослідження різних частин Світового океану. Походження океанічних западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічна будова та рельєф дна океанів. Характерні риси клімату. Властивості водних мас та океанічні течії. Своєрідність органічного світу океанів. Природні ресурси океанів та їх використання. Проблема забруднення океанічних вод.	- називати і знаходити на карт і великі водні об'єкти в кожному океані - моря, затоки, протоки; різні за походженням острови; теплі й холодні течії; знати основні етапи освоєння та дослідження океанів; характеризувати географічне положення Тихого, Атлантичного, Індійського та Північного Льодовитого океанів; пояснювати виникнення форм рельєфу дна океанів, островів; порівнювати властивості водних мас різних частин у кожному океані; органічний світ різних частин Світового океану; обґрунтувати солоність водних мас в океанах, аналізувати рухи води в океані та схему течій в океанах; льодовий режим Північного льодовитого океану; оцінювати природні ресурси океанів, наслідки господарської діяльності в океанах.
Африка	План географічної характеристики материка. Географічне положення Африки. Дослідження материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підземних вод. Використання водних ресурсів. Природні зони, закономірності їх розміщення. Стихійні явища природи. Екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.	- знати дослідників материка, особливості тектонічної будови, рельєфу, розміщення кліматичних поясів, внутрішніх вод, природних зон на материк; - називати і знаходити на карті Середземне, Червоне моря; Гвінейську, Аденську затоки; Мозамбіцьку, Гібралтарську, Бабель-Мандебську протоки; острів Мадагаскар; півострів Сомалі; гори Атлас, Драконові, Капські; Ефіопське нагір'я; Східноафриканське плоскогір'я; вулкан Кіліманджаро; річки Ніл, Конго, Нігер, Замбезі, Оранжева; водоспад Вікторія; озера Вікторія, Танганьїка, Ньяса, Чад; пустелі Сахара, Наміб; характеризувати географічне

		<p>положення материка; визначати за градусною сіткою протяжність материка з півночі на південь та із заходу на схід; типи клімату за кліматичною картою та кліматичними діаграмами; зональні типи ґрунтів за картою природних зон; встановлювати за тематичними картами зв'язок між тектонічними структурами, рельєфом, корисними копалинами; пояснювати розміщення кліматичних поясів, вплив на клімат 9 рельєфу, пасатів, течій; аналізувати вплив рельєфу й клімату на формування річкових басейнів, озер; меж природних зон; порівнювати природні зони материка; Описувати природу найвідоміших національних парків Африки; . визначати основні напрями господарського використання природних комплексів материка; оцінювати вплив діяльності людини на екологічний стан материка; обґрунтовувати вплив природних чинників на виникнення природних вогнищ захворювань і поширення епідемій.</p>
Південна Америка	<p>Географічне положення Південної Америки. Дослідження материка. Тектонічні структури і рельєф. Закономірності поширення родовищ корисних копалин. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Найбільші річки та озера. Природні зони. Висотна поясність в Андах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.</p>	<p>- знати дослідників материка, особливості тектонічної будови, рельєфу, розміщення кліматичних поясів, внутрішніх вод, природних зон на материк; називати і знаходити на карті Карибське море; затоку Ла-Плата; протоки Магелланову і Дрейка; острови Вогняна Земля, Фолклендські та Галапагоські; Амазонську, Орінокську та ЛаПлатську низовини, Бразильське й Гвіанське плоскогір'я; гори Анди (г.Аконкагуа); вулкани Льюльйяльяко й Котопахі; річки Амазонка, Парана та Оріноко; водоспади Анхель та Ігуасу; озера Маракайбо, Тітікака; пустелю Атакама; встановлювати за тематичними картами зв'язок між тектонічними структурами, рельєфом, корисними копалинами; пояснювати розподіл температури й опадів на материк, аналізує вплив рельєфу й клімату на формування річкових басейнів, озер; проявити широтної зональності на рівнинах і вертикальної поясності в Андах; визначити за кліматичними картами і кліматичними діаграмами типи клімату; характеризувати природні зони материка; порівнювати розміщення кліматичних поясів і природних зон в Африці, Австралії та Південній Америці; оцінювати поширення стихійних явищ (землетруси, вулканізм) та їх вплив на життя людей; наслідки втручання людини в природні комплекси материка.</p>
Антарктида	<p>Своєрідність географічного положення материка. Антарктида й Антарктика. Відкриття Антарктиди та сучасні наукові дослідження материка. Міжнародне. співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Тектонічна будова та рельєф Антарктиди.</p>	<p>- знати першовідкривачів материка, країни, що беруть участь у сучасних дослідженнях; розрізнати Антарктику й Арктику; Антарктиду й Антарктику; називати і знаходити на карті Антарктичний півострів, моря Ведделла, Росса; характеризувати особливості географічного положення материка; встановлювати за тематичними</p>

	Кліматичні умови. Рослинний і тваринний світ. Природні ресурси та їх охорона.	картами зв'язок між тектонічними структурами і під льодовим рельєфом; - визначати вплив географічного положення материка на клімат; пояснювати пристосування організмів до життя в Антарктиці.
Північна Америка	Географічне положення Північної Америки. Історія відкриття материка. Тектонічні структури, Г рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Основні річкові системи. Найбільші озера, їх походження. Особливості розміщення природних зон. Висотна поясність у горах: Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.	- знати дослідників материка, особливості тектонічної будови, рельєфу, розміщення кліматичних поясів, внутрішніх вод, природних зон на материку; називати і знаходити на карті затоки: Гудзонова, Мексиканська, Каліфорнійська, Аляска; острови: Гренландія, Ньюфаундленд, Великі Антильські (Куба, Гаїті, Ямайка), Малі Антильські, Канадський Арктичний архіпелаг; півострови: Лабрадор, Флорида, Каліфорнія, Аляска, Юкатан; рівнини: Центральні, Великі, Лаврентійська височина, Примексиканська низовина; гори: Кордильєри, Делані (г. Мак-Кінлі), Скелясті, Аппалачі; річки: Міссісіпі, Маккензі, Юкон, Колорадо; Ніагарський водоспад; Великі озера (Верхнє, Мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо), Велике Солоне озеро; характеризувати географічне положення материка; обґрунтовувати вплив географічного положення материка на його природу та особливості освоєння людиною; встановлювати за тематичними картами зв'язок між тектонічними структурами, рельєфом, корисними копалинами; порівняти рельєф Північної і Південної Америки; пояснювати розподіл температури й опадів на материку, механізм утворення стихійних атмосферних явищ (торнадо) та їх вплив на життя людей; аналізувати вплив рельєфу й клімату на формування річкових басейнів; озер; прояви широтної зональності на рівнинах і вертикальної поясності в горах; визначати за кліматичними картами і кліматичними діаграмами типи клімату; характеризувати природні зони материка; оцінювати наслідки втручання людини в природні комплекси материка;
Євразія	Географічне положення Євразії. Поділ материка на дві частини світу. Дослідження материка. Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні. Вплив давнього материкового зледеніння на форми рельєфу, материка. Корисні копалини. : Загальні риси клімату: Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна поясність. Зміни природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.	- знати дослідників, материка, особливості тектонічної будови, рельєфу, розміщення кліматичних поясів, внутрішніх вод, природних зон на материку; називати і знаходити на карті моря: Північне, Балтійське, Середземне, Чорне, Азовське, Баренцове, Східносибірське, Жовте, Японське, Берингове, Південнокитайське, Аравійське; затоки: Біскайська, Бенгальська, Перська; протоки Босфор і Ла-Манш, острови: Велика Британія, Ірландія, Нова Земля, Сахалін, Японські, Великі Зондські (Калімантан, Суматра, Ява), Філіппінські, Шрі-Ланка, Тайвань; півострови: Балканський, Апеннінський, Піренейський, Скандинавський, Таймир, Чукотський, Камчатка, Корея, Індокитай, Малакка, Індостан, Аравійський, мала Азія; рівнини: Східноєвропейська,

		<p>Західносибірська, Велика Китайська, Прикаспійська, Середньодунайська, Індо-Гангська, Месопотамська низовини, плоскогір'я Декан, Середньосибірське, Казахський дрібнообковик; гори: Піренеї, Альпи, Апенніни, Карпати, Скандинавські, Уральські, Кавказ, Тянь-Шань, Гімалаї (г. Джомолунгма); нагір'я: Тибет, Іранське; вулкани: Гекла, Везувій, Ключевська Сопка, Фудзіяма; пустелі: Каракуми, Гобі; річки: Рейн, Дунай, Дніпро, Волга, Об, Єнісей, Лена, Амур, Хуанхе, Янцзи, Меконг, Ганг, Інд, Євфрат, Тигр; озера: Каспійське, Женевське, Світязь, Ладозьке, Байкал, Мертве море; характеризувати географічне положення материка; встановлювати за тематичними картами зв'язок між тектонічними структурами, рельєфом, корисними копалинами; пояснювати розподіл температури й опадів на материку, механізм утворення стихійних атмосферних явищ (торнадо) та їх вплив на життя людей; аналізувати вплив рельєфу й клімату на формування річкових басейнів, басейну внутрішнього стоку, озер; прояви широтної азональності на рівнинах і вертикальної поясності в горах; визначати за кліматичними картами і кліматичними діаграмами кліматичні пояси та типи клімату в межах помірною кліматичного поясу Євразії; порівнювати типи клімату в межах помірною поясу Євразії, висотні пояси в різних гірських системах; характеризувати природні зони материка; порівнювати природні зони Євразії та Північної Америки; установлювати причини різноманітності природи Євразії.</p>
--	--	---

III. Фізична географія України

<p>Географічне положення, формування території України</p>	<p>Формування території, розміри, кордони, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення (фізико-економіко-політико-географічне) України. Розташування території України стосовно годинних поясів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знати розміри держави, країни з якими Україна має кордони, сучасний адміністративно-територіальний устрій; розрізнати фізико-економіко-політико-географічне положення держави; - називати адміністративно-територіальні одиниці України; показувати на карті і суходільні і морські кордони: суходіл і територіальні води, крайні точки України, країни-сусіди України; географічні центри України; географічний центр Європи в Україні; характеризувати фізико-економіко-політико-географічне положення України; визначати за картою координати крайніх точок, протяжність території України в градусах і кілометрах; аналізувати фізико-географічне положення території України, обґрунтувати вплив фізико-географічного положення України на природу її території; узгодити київський час із часом в інших годинних поясах; формувалася територія України, причини територіальних змін України в минулому
--	--	---

Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси	<p>Форми земної поверхні на території України. Простягання низовин, височин, гір, річкових долин. Карта України «Фізична поверхня». Основні тектонічні структури. Карта України «Тектонічна будова». Зв'язок рельєфу з тектонічними структурами. Геологічна будова. Неотектонічні рухи. Вплив геологічної будови та тектоніки на діяльність людини. Формування рельєфу. Внутрішні та зовнішні рельєфотвірні чинники і процеси. Типи рельєфу за походженням. Рельєф і діяльність людини. Господарська оцінка рельєфу. Чинники виникнення несприятливих геологічних і геоморфологічних процесів та шляхи запобігання їм. Корисні копалини, їх класифікація за використанням, закономірності: поширення на території України. Паливні корисні копалини. Діючі та перспективні басейни й райони видобування, вугілля, нафти, природного газу, торфу. Рудні та нерудні корисні копалини: басейни, райони залягання та видобування. Мінеральні води та грязі. Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів</p>	<p>-зовнішніх чинників на формування рельєфу; прогнозувати поширення на території України негативних процесів (зсуви, землетруси, карст, обвали); оцінювати вплив діяльності людини на рельєф, наслідки видобування корисних копалин; обґрунтовувати заходи щодо раціонального використання та охорони надр в різних регіонах України</p>
Клімат і кліматичні ресурси	<p>Кліматотвірні чинники: сонячна енергія, циркуляція атмосфери, підстильна поверхня, їх взаємодія. Розподіл сонячної енергії на території України. Повітряні маси, що впливають на територію України. Атмосферні фронти, циклони та антициклони. Кліматичні показники: температура, опади, коефіцієнт зволоження та їх розподіл на території України. Річний та сезонний хід кліматичних показників. Кліматична карта. Регіональні відмінності клімату. Кліматичні ресурси. Сезонні погодні умови та явища. Несприятливі погодні-кліматичні явища. Прогноз погоди за даними синоптичної карти. Вплив погодно-кліматичних умов на здоров'я і господарську діяльність людини. Охорона атмосферного повітря.</p>	<p>-називати основні кліматотвірні чинники, кліматичні показники, типи клімату; небезпечні погодні явища; пояснити дію кліматотвірних чинників; розрізняти кліматичні умови й кліматичні ресурси, види кліматичних ресурсів; аналізувати за картами розподіл сонячної енергії, напрямки руху атмосферних фронтів, циклонів та антициклонів, характеризувати річний розподіл кліматичних показників у межах України; визначати за кліматичною картою закономірності розподілу температури, повітря та опадів на території України; читати синоптичні карти; оцінювати кліматичні умови, можливість використання кліматичних ресурсів у різних сферах господарської діяльності в Україні та у побуті.</p>
Води суходолу і водні ресурси	<p>Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води. Річки. Основні, річкові басейни та системи. Вплив рельєфу на річки. Характер, течії. Падіння, похил річки. Вплив клімату на формування річкової системи. Живлення і режим річок, густота річкової мережі. Річковий стік, витрати води. Озера, їх типи. Болота, їх типи і поширення, причини заболочення. Водосховища та канали. Підземні води. Основні артезіанські басейни. Несприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання та охорони.</p>	<p>- формулювати визначення понять «річковий стік», «витрата води», «водні ресурси», «твердий стік», «падіння річки», «похил річки»; називати та знаходити на картах річкові системи: Дніпра, Сіверського Донця, Південного Бугу, Дністра, Дунаю, Західного Бугу; озера: Ялпуг, Сасик, Шацькі, Синевир; лимани:-Дніпровсько-узький, Молочний, Дністровський; водосховища: Київське, Канівське, Кременчуцьке, Каховське, Дніпровське, Дніпродзержинське; Дністровське; Печенізьке; канали: Північнокримський, Дніпро - Донбас, Каховський; Діяльнісний компонент: встановлює взаємозв'язки між рельєфом, кліматом та густотою річкової мережі, характером течії, режимом річок в Україні; пояснює особливості живлення та водного режиму річок, озер в різних</p>

		регіонах України; визначає падіння та похил річки; порівнює гідрографічні особливості водних об'єктів; аналізує можливості використання водних ресурсів.
Грунти та ґрунтові ресурси.	Умови ґрунтоутворення, структура ґрунту, ґрунтові горизонти, родючість. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення в Україні. Дослідження В. Докучаєва. Карта ґрунтів. Ґрунтові ресурси України. Зміни ґрунтів у результаті господарської діяльності людини. Заходи з раціонального використання й охорони ґрунтових ресурсів.	<ul style="list-style-type: none"> - називати основні чинники ґрунтоутворення та типи ґрунтів; - пояснювати особливості поширення ґрунтів; характеризувати основні типи ґрунтів, ґрунтові ресурси України; - аналізувати карту ґрунтів України; порівнювати типи ґрунтів в Україні
Рослинний і тваринний світ України	Різноманітність рослинності. Закономірності поширення рослинного покриву в Україні. Рослинні угруповання. Різноманітність тваринного світу. Закономірності поширення тваринного світу в Україні. Червона та Зелена книги України. Рослинні та тваринні ресурси, їх охорона і відтворення.	<ul style="list-style-type: none"> - називати видовий склад рослинності й тваринного світу в Україні; рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України, окремі ендемічні і зникаючі види рослин; розпізнавати зображення рослин і тварин, що занесені до Червоної книги України; розуміти сутність акліматизації та реакліматизації тварин; характеризувати основні типи рослинного покриву України; фауністичний склад лісів, луків, степів, боліт, водойм; аналізує карту рослинності і карту тваринного світу України, вплив господарської діяльності людини на рослинний покрив і поширення тварин; - робити висновки щодо закономірностей поширення основних типів рослинності і видів тварин України.
Ландшафти України.	Ландшафт як просторово-цілісна система. Районування природних ландшафтів, їх відображення на картах. Карта «Ландшафти України». Антропогенні ландшафти. Рівнинні ландшафти, їх різноманітність. Природні зони України: мішаних лісів і широколистяних лісів, лісостепова, степова. Використання та охорона рівнинних ландшафтів. Гірські ландшафти Українських Карпат і Кримських гір, особливості їх зміни з висотою, використання та охорона. Природні умови і ресурси Чорного й Азовського морів, проблеми їх раціонального використання	<ul style="list-style-type: none"> - знати чинники формування природних ландшафтів, природні країни, природні зони; називати і знаходити на карті України природні зони та їх межі, гірські країни, Чорне море, Азовське море; острови Зміїний, Джарилгач, півострови Кримський, Керченський, косу Арабатська Стрілка, Каркінітську затоку, Керченську протоку; розпізнавати ландшафти за характеристиками окремих їх компонентів, художнім описом; пояснювати особливості взаємодії компонентів природи у ландшафті; характеризувати рівнинні лісові, лісостепові, степові та гірські ландшафти, природні комплекси морів; встановлювати взаємозв'язки між компонентами в ландшафті; складати порівняльну характеристику природних зон України; аналізувати карту ландшафтів
IV. Населення України та світу		
Демографічні процеси та статеві-віковий склад населення світу та України	Кількість та динаміка населення в світі та Україні. Природні, соціальні, економічні та екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі, в Україні. Демографічний перехід, його фази і статево-вікова, шлюбно-сімейна структура населення світу й України. Тривалість життя населення. Характеристика старіння населення. Характеристика демографічної ситуації в країнах за статево-віковими пірамідами. Особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення. Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і	<ul style="list-style-type: none"> - знати чисельність населення світу й України; приклади країн з різними типами відтворення населення. називає й показує на карт і регіони світу, країни, області в Україні з найбільшою кількістю населення; найбільшим і найменшим природним приростом; країни з найбільш численною українською діаспорою; формулювати поняття «природний рух населення», «природний приріст населення», «демографічний вибух», «демографічна криза», «демографічний перехід», «демографічне старіння», «демографічна політика», «еміграція», «імміграція»,

	<p>його перерозподіл у світі. Просторові тенденції міграційних процесів. Якість життя як чинник природного і механічного руху населення. Демографічні прогнози.</p>	<p>«сальдо міграцій»; пояснювати фази демографічного переходу; демографічну ситуацію, що склалася в різних регіонах України; обчислювати показники народжуваності, смертності, природного й механічного руху, частки жінок і чоловіків, окремих вікових груп у структурі населення країни (регіону); встановлювати просторові відмінності демографічних процесів за картами; характеризувати населення світу й окремих країн, України та її областей за сукупністю картографічних і статистичних матеріалів; аналізувати статево-вікові піраміди України та країн світу, статистичну інформацію про населення світу, окремих регіонів, країн; розпізнавати за статево-віковими пірамідами країни різних типів відтворення населення; пояснювати причини демографічних явищ, просторові відмінності показників природного й механічного руху; вплив конфесійної, етнічної, соціальної структури населення на процеси відтворення і міграції; обґрунтовувати особливості перебігу демографічних процесів в країнах з різним рівнем економічного розвитку; оцінювати на основі демографічних показників рівень соціально- економічного розвитку України та країн світу, визначати основні принципи демографічної політики</p>
<p>Розселення</p>	<p>Густина населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі й Україні. Міські і сільські населені пункти-критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Відмінності в рівнях і темпах урбанізації в Україні і світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація. Джентрифікація. Система розселення. Міські агломерації. Мегалополіси, мегалополіс. Світові міста. Особливості сільських населених пунктів. Система розселення.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знати середній показник густоти населення в Україні та світі, - найбільш (найменш) густозаселені країни світу; - називати і знаходити на карті регіони світу, країни, області в Україні з найбільшою і найменшою густиною населення та рівнем урбанізації, найбільші агломерації, світові міста, найбільші міста в Україні; - формулювати визначення понять «урбанізація», «субурбанізація», «хибна урбанізація», «агломерація», «мегалополіс», «мегалополіс», «світові міста», «джентрифікація»; - визначати показники урбанізованості території; аналізувати статистичні й картографічні матеріали про населення; характеризувати особливості розселення населення в світі й окремих країнах, Україні та окремих її областях; розрізняти міські і сільські населені пункти, типи міст за людністю і функціями, темп і рівень урбанізації; порівнювати рівень і темпи урбанізації в Україні і світі, якість життя у великих і малих, монофункціональних і багатофункціональних містах; усвідомлювати взаємозв'язок між густиною населення та геоecологічною ситуацією; - оцінювати і пояснювати вплив природних, демографічних і соціально-економічних чинників на територіальні відмінності густоти населення, формування систем розселення.

<p>Етнічний склад населення. Релігійний склад населення</p>	<p>Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни. Національний склад населенню України: особливості та регіональні відмінності. Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення. Релігія як явище культури; Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні</p>	<p>-називати найпоширеніші мовні сім'ї; світові релігії; регіони домінування світових релігій; розуміти, поняття «раса», «нація», «етнос», «народ», «мовна сім'я», «світова релігія»; характеризувати національний склад населення України за сукупністю картографічних і статистичних матеріалів; найпоширеніші релігійні конфесії в Україні; порівнювати етнічний склад населення регіонів України; показувати на карті і називати однонаціональні й багатонаціональні країни, райони розселення національних меншин в Україні; знаходити у різних джерелах інформацію, що характеризує етнічний склад населення України й окремих країн.</p>
<p>Зайнятість населення в світі й Україні</p>	<p>Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Зайнятість населення. Проблеми зайнятості населення</p>	<p>-називати кількість трудових ресурсів в Україні; області в Україні з найбільшою і найменшою кількістю трудових ресурсів; розрізнати поняття «трудові ресурси», «економічно активне населення», знає причини безробіття; визначати показники безробіття; аналізувати статистичну інформацію про зайнятість населення світу, окремих країн, України та її областей; характеризувати кількість і якість трудових ресурсів окремих країн та України; порівнювати структуру зайнятості населення в окремих країнах</p>
<p>V. Україна і світове господарство</p>		
<p>Національна економіка</p>	<p>Національна економіка. Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Секторальна модель економіки країни. Форми суспільної організації виробництва. Чинники розміщення виробництва. Форми просторової організації національної економіки.</p>	<p>-називати ознаки понять «національна економіка», «валовий внутрішній продукт», «індекс людського розвитку»; розуміти вплив природних і суспільних чинників на розміщення виробництва (природних умов, сировинний, паливно-енергетичний, водний, працересурсний, споживчий, транспортний, науковий, екологічний, військово-стратегічний); розрізнати сектори національної економіки (первинний, вторинний, третинний), форми просторової організації господарства (економічні райони, елементи територіальної структури промисловості, сільського господарства тощо); характеризувати дріттик суспільної організації виробництва; аналізувати секторальну модель економіки України та порівнювати її з іншими державами</p>
<p>Світове господарство</p>	<p>Світове господарство (світова економіка), світовий ринок. Поняття «спеціалізація території», «міжнародний поділ праці». Типи економічних систем. Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку, місце України в ній. Багаторівневість світового господарства, його просторова структура за концепцією «Центр-периферія». Сучасні тенденції розвитку світового господарства. Глобалізація та регіональна економічна інтеграція. Транснаціональні, корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Глобальна</p>	<p>-називати ознаки понять «спеціалізація території (населеного пункту, району, регіону, країни)», «міжнародний поділ праці», «світове господарство» («світова економіка»), «глобальна економіка», «світовий ринок», «глобальні ланцюги доданої вартості»; типи економічних систем; приклади країн світу з різним рівнем економічного розвитку (за типізацією ООН), ТНК в Україні; розуміє роль міжнародних організацій у світовій економіці; сутність тенденцій розвитку світового господарства (інтернаціоналізації виробництва, інформатизації, глобалізації, регіональної</p>

	економіка. Міжнародні економічні організації.	економічної інтеграції), пояснює багаторівневність світового господарства; вплив глобалізації на темпи розвитку світового господарства та національних економік країн різних типів; знаходити на карті і країні «Великої сімки» (0-7), «Великої двадцятки» (0-20); порівнювати типи економічних систем; інформацію щодо типізації країн за рівнем соціально-економічного розвитку; визначити роль транснаціональних корпорацій та вільних економічних зон у функціонуванні глобальної економіки;
Сільське господарство. Лісове господарство	Сільське та лісове господарство, їх значення в сучасному світі. Складники сільського господарства: Природні (земельних та агрокліматичних ресурсів) та соціально-економічні чинники розвитку й розміщення аграрного виробництва. Землезабезпеченість. Сільське господарство світу. Географія основних зернових і технічних культур та виробництва продукції тваринництва. Зональність світового сільського господарства. Найбільші країни-виробники та експортери сільськогосподарської продукції. Сільське господарство України. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства в Україні. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Лісові пояси світу. Лісове господарство в Україні.	-називати види діяльності в сільському господарстві, види сільськогосподарських угідь; приклади країн з аграрною міжнародною спеціалізацією; знати і показувати на карті світу зони (райони) вирощування пшениці, кукурудзи, рису, бавовнику, льону-довгунцю, соняшнику, сої, маслин, олійної пальми, цукрової тростини, цукрового буряку, картоплі, чаю, кави, какао-бобів, райони поширення в світі свинарства, птахівництва, формування спеціалізованих районів скотарства, вівчарства; на карті України - сільськогосподарські зони, гірські та приміські райони; характеризувати особливості розміщення рослинництва й тваринництва в світі та Україні; сільськогосподарські зони, лісові пояси; пояснювати вплив природних і суспільних чинників на рівень розвитку та спеціалізацію сільського господарства в регіоні світу, країні; обчислювати показники землезабезпеченості, лісове господарство в Україні.
Добувна промисловість	Показники ресурсозабезпеченості країн мінеральними ресурсами. Видобування вугілля, нафти і природного газу. Основні закономірності розміщення родовищ вугілля, нафти, природного газу. Найбільші в світі басейни й країни за видобутком кам'яного вугілля, нафти й природного газу. Основні й перспективні райони видобування; кам'яного вугілля, нафти, природного газу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні, Видобування металічних руд. Основні закономірності розміщення родовищ металічних руд. Країни з найбільшими обсягами видобування залізних, марганцевих руд, руд кольорових, рідкісноземельних і благородних металів. Розвиток і розміщення виробництва з видобування залізних і марганцевих руд в	-знати види мінеральних ресурсів за використанням; наводити приклади найбільших країн-експортерів та країн імпортерів нафти, природного газу, кам'яного вугілля; називати і знаходити на картах різного масштабу найбільші басейни нафти і природного газу - Перської затоки, Західносибірський, Зондський, Сахарський, Гвінейської затоки, Техаський, Мексиканської затоки, Західноканадський, Північноморський, основні райони видобування нафти і природного газу в Україні; найбільші басейни та райони видобування вугілля - Верхньосілезький (Польща), Кузнецький (Росія), Карагандинський (Казахстан), Північно-Східний (Китай), Східний (Індія),

	<p>Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів природної сировини в Україні та країнах світу. Експорт мінеральної сировини з України.</p>	<p>Аппалацький (США), Південно- Східний (Австралія), Донецький та Львівсько-Волинський (Україна); країни з найбільшими обсягами видобування залізних руд - Бразилія, Австралія, Канада, Китай, Індія, Україна, басейни та райони видобування залізних тмарганцевих руд в Україні; найбільші райони видобування руд кольорових металів - Кордильєри-Анди, «вольфрамово-олов'яний пояс» Азії, «мідний пояс» Африки; основні родовища руд кольорових металів, що їх розробляють в Україні; основні центри видобування кам'яної солі в Україні; пояснювати лідерство окремих країн на світових ринках : мінеральної; сировини за сукупністю природних і суспільних чинників; аргументує зміщення добувної промисловості до районів зі складними природними умовами, на шельф Світового океану; оцінювати місце України на світових ринках нафти, природного газу, вугілля, рудної сировини</p>
<p>Виробництво та постачання електроенергії</p>	<p>Значення електроенергетики. Типи електростанцій. Паливно-енергетичний баланс. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни- споживачі електроенергії в світі. Відмінності в структурі виробництва електроенергії на електростанціях різних типів у країнах світу. Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, АЕС; Використання відновлюваних джерел енергії. Експорт електроенергії з України.</p>	<p>-знати типи електростанцій за джерелом енергетичних ресурсів та основні чинників, їх розміщення, країн з найбільшим обсягом виробництва електроенергії; називати і знаходити на картах каскад ЕЕС на Дніпрі, Дністровську й Ташлицьку ГЕС; Запорізьку, Південноукраїнську, Рівненську, Хмельницьку АЕС; найбільші ТЕС (Запорізька, Придніпровська, Трипільська, Зміївська, Слов'янська, Ладижинська, Бурштинська); -пояснювати розміщення ТЕС, АЕС, ГЕС в країнах світу та в Україні; обґрунтовує домінування виробництва електроенергії на ТЕС, ГЕС або АЕС в країнах світу; порівнювати структуру виробництва електроенергії в Україні та провідних державах світу; оцінювати перспективи використання відновлюваних джерел енергії різних видів у світі, Україні; визначати шляхи енергозбереження, напрями оптимізації структури виробництва електроенергії в різних регіонах України.</p>
<p>Металургійне виробництво</p>	<p>Значення металургійного виробництва в господарстві. Сучасні технології виробництва чавуну, сталі. Комбінування в чорній металургії. Сучасні чинники розміщення підприємств чорної металургії. Кольорова металургія. Особливості технології виробництва та чинники розміщення підприємств з виплавки міді, алюмінію, титану. Металургійне виробництво світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі чорних металів. Сучасні тенденції, розміщення виробництва чавуну, сталі, прокату. Найбільші країни виробників та країни- споживачі кольорових металів у світі. Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні, домінуючі технології, сукупність</p>	<p>-знати основні види чорних і кольорових металів; -називати і знаходити на картах країни з найбільшим обсягом виробництва чавуну й сталі, алюмінію, титану, міді; найбільші центри чорної металургії в Україні (Кривий Ріг, Дніпро, Кам'янське, Запоріжжя, Нікополь, Маріуполь, Краматорськ, Алчевськ); центри кольорової металургії в Україні (Миколаїв, Запоріжжя, Іршанськ, Київ, Побузьке, Бахмут, Кам'янське); -розуміти вплив сировинного, паливного, електроенергетичного, транспортного, споживчого, екологічного чинників на розміщення металургійних комбінатів;</p>

	чинників в розміщенні підприємств. Основні центри виробництва кольорових металів в Україні.	-аналізувати статистичні дані щодо обсягів виробництва та експорту металургійної продукції в Україні та світі; -обґрунтувати рівень розвитку металургії в країнах, які забезпечені сировиною або мають значні обсяги споживання; країн, що виплавляють найбільше в світі та Європі алюмінію, титану, міді; -пояснювати розміщення підприємств чорної і кольорової металургії в Україні; -аргументувати місце України у світовому виробництві сталі, алюмінію, титану та інших кольорових металів; -оцінювати наслідки концентрації металургійного виробництва в окремих районах і центрах
Хімічне виробництво. Виробництво деревини, паперу. Виробництво будівельних матеріалів	Значення та особливості технологій хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин і хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробів. Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Найбільші, країни-виробники мінеральних добрив, полімерів, ліків. Виробництво деревини й паперу: значення, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Виробництво деревини й паперу в Україні. Найбільші в світі країни-виробники деревини та паперу. Виробництво будівельних матеріалів в Україні	-називати види мінеральних добрив, види хімічної продукції, види будівельних матеріалів; називає і знаходить на карті найбільші у світі країни виробники мінеральних добрив та полімерів, деревини та паперу; найбільші центри виробництва мінеральних добрив, виробів з гуми, побутової хімії, ліків в Україні (Костянтинівка, Северодонецьк, Кам'янське, Черкаси, Суми, Запоріжжя, Одеса, Яни Капу (Красноперекопськ), Біла Церква, Харків, Київ), центри виробництва деревини й паперу в Україні; наводить і пояснює вплив різних чинників на розміщення виробництв хімічної: продукції, деревини й паперу, будівельних матеріалів; -обґрунтувати рівень розвитку та структуру хімічних виробництв в окремих регіонах, країнах світу
Виробництво машин та устаткування	Роль машинобудування в сучасному світі. Різноманітність підприємств та чинники їх розміщення. Спеціалізація та кооперування у машинобудуванні. Машинобудування світу. Взаємозв'язок між рівнем економічного розвитку, регіону, країни і рівнем розвитку машинобудування. Найбільші країни- виробники літаків, легкових автомобілів, морських суден, верстатів, комп'ютерів, робототехніки. Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції.	- знати чинники розміщення окремих машинобудівних виробництв; називати і знаходити на картах найбільші країни-виробники машин та устаткування - США, Канада, країни ЄС, Японія, Китай; нові індустріальні країни, найбільші центри машинобудування в Україні; обґрунтувати розміщення виробництва автомобілів, літаків, морських суден, промислового обладнання, електротехнічної та електронної продукції побутового призначення, сільськогосподарської техніки в світі та в Україні; аналізувати статистичні дані щодо обсягів виробництва та експорту машин і обладнання у світі та в Україні; характеризувати сучасні тенденції розвитку і розміщення виробництва машин і устаткування
Виробництво тканин, одягу, взуття, харчових продуктів	Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію. Найбільші на світовому ринку країни- виробники та країни-експортери тканин одягу та взуття. Чинники та центри розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Народні промисли в Україні. Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові	-називати і знаходити на картах найбільші у світі та Європі країни-виробники та експортери тканин, одягу, взуття, цукру, олій; найбільші в Україні центри текстильного, швейного, взуттєвого, виробництва, райони концентрації виробництва цукру, соняшникової олії; розуміти вплив спеціалізації сільського господарства, ТНК, працересурсного та споживчого чинників на розвиток у регіоні,

	<p>продукти. Виробництво продуктів харчування в світі: сучасні тенденції, вплив глобалізації та національних традицій; взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн світу. Харчова промисловість в Україні. Особливості технологій та чинники розміщення підприємств; буряко-цукрового, олійного; маслосиробного, плодоовоче-консервного, рибного; хлібопекарного, макаронного, борошномельного, круп'яної, кондитерського виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод.</p>	<p>країні виробництва тканин, одягу, взуття, окремих видів харчових продуктів; Діяльнісний компонент: аналізує карти просторової організації виробництва тканин, одягу, взуття, харчових продуктів, статистичні матеріали щодо динаміки легкої та харчової промисловості у світі та в Україні. Пояснювати розміщення в Україні підприємств харчової промисловості у малих містах, селищах міського типу і великих у великих селах; оцінювати проблеми та перспективи розвитку виробництва тканин, одягу та взуття, харчових продуктів в Україні, місце України на світовому та європейському ринках продовольства</p>
Транспорт	<p>Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт світу. Країни, що вирізняються високим рівнем розвитку мережі залізниць й автомобільних шляхів. Найбільші морські порти, їхній вплив на розміщення промисловості. Найбільші судноплавні річки світу. Найбільші аеропорти світу. Міжнародні транспортні коридори. Транспорт України. Залізничний транспорт - основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Транспортні вузли. Міжнародні транспортні коридори на території України.</p>	<p>- знати види транспорту, істотні ознаки понять «транспортний вузол», «транспортна магістраль», «міжнародний транспортний коридор», «обсяг перевезень», «вантажобіг»; - називати і знаходити на карті найбільші за вантажообігом морські порти Східної Азії, Європи; морські судноплавні канали - Панамський, Суецький, Кільський; найбільші за пасажирообігом аеропорти світу; - країни з надшвидкісними залізницями; країни з найбільшою протяжністю автомобільних шляхів; основні залізниці, автомагістралі, морські й річкові порти, аеропорти, міжнародні транспортні коридори в Україні. - обґрунтовувати роль кожного виду транспорту в перевезенні вантажів та пасажирів в Україні, домінуючу роль транспорту в експорті послуг Україною; - оцінювати транзитне значення транспортних магістралей в Україні; вплив різних видів транспорту на довкілля, соціально-економічний розвиток району, населеного пункту</p>
Туризм	<p>Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в регіоні, країні. Туристична інфраструктура. Міжнародний туризм. Основні туристичні регіони світу. Країни світу з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО; Туризм в Україні. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Туристичні райони в Україні</p>	<p>- знати види туризму, ознаки понять «туризм», «рекреаційні ресурси», «інфраструктура туризму»; написати і знаходити на карті основні райони туризму у світі й Україні; розуміти вплив природних і суспільних чинників на розвиток туризму; характеризувати особливості основних туристичних регіонів світу; обґрунтовувати рівень розвитку туризму в окремих регіонах, країнах, районах України; оцінювати роль туризму в соціально- економічному розвитку країни, району, населеного пункту</p>
Торгівля. Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я.	<p>- Торгівля як вид послуг, її форми, показники. Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN). Торгівля в Україні: структура експорту й імпорту товарів та послуг; чинники концентрації роздрібною торгівлі в населених пунктах, регіонах. Фінансові послуги. Світові центри банківсько-</p>	<p>- формулювати поняття «кредит», «фінансовий центр», «офшор», «аутсорсинг», «технопарк», «технополіс»; називати і знаходити на карті і регіоні з найбільшими обсягами зовнішньої торгівлі; найбільші міжнародні фінансові центри Лондон, Нью-Йорк, Сингапур, Сянган (Гонконг), Токіо, Шанхай, Мумбаї, Франкфурт-на-Майні, Чикаго; країни-</p>

	<p>фінансової діяльності. Країни-офшори. Особливості розміщення фінансових установ в Україні. Роль науки й освіти в суспільстві. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти: технополіси, технопарки. Найвідоміші наукові центри у світі та України; Країни-лідери на світовому ринку комп'ютерного програмування; Аутсорсинг інформаційних технологій в Україні. Найвідоміші центри медичного обслуговування, лікувально-оздоровчого туризму в Україні та світі.</p>	<p>офшори, країни-лідери на ринку програмного забезпечення; найвідоміші центри освіти та науки у світі та в Україні; розуміти вплив чинників на розвиток торгівлі, системи фінансових послуг, освіти й науки в країні.</p> <p>-обґрунтовувати рівень розвитку торгівлі, системи фінансових та аутсорсингових послуг, освіти й науки, системи охорони здоров'я в окремих регіонах світу, країнах, в Україні; аналізувати умови для аутсорсингу інформаційних технологій, створення технопарків, технополісів в Україні та прогнозувати їх розвиток; оцінювати взаємозв'язок між рівнем розвитку економіки та обсягом наукових досліджень, освітніх, фінансових послуг у країні</p>
VI. Регіони та країни		
<p>Регіони світу:</p>	<p>- Європа. Азія. Америка. Океанія. Африка. (економіко-географічна характеристика країн за типовим планом). Особливості - економіко- географічного положення регіону, склад. Сучасна політична карта регіону: форми державного правління і територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в регіоні. Природні умови і ресурси регіону. Населення регіону: демографічні процеси, природний та механічний рух, демографічна політика, структура населення, урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, джентрифікація; Світові міста в регіоні, міські агломерації, мегаполіси. Особливості економіки країн регіону. Первинний сектор економіки: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини, сільське, лісове господарство. Вторинний сектор економіки: особливості розвитку переробної промисловості, індустріалізація, реіндустріалізація; основні осередки промисловості. Третинний сектор економіки: найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли, туристичні райони, фінансові центри.</p>	<p>- називати і знаходити на карті регіони, субрегіони, країни (за програмою 10 клас, стандарт); основні райони видобування мінеральних ресурсів, найбільші осередки промисловості й туризму, морські порти, аеропорти-хаби, фінансові центри, світові міста; -розрізнити форми державного правління і територіального устрою країн; країни різних типів та підтипів за рівнем економічного розвитку; кількісні та якісні зміни на політичній карті регіону; характеризувати особливості демографічних та урбанізаційних процесів, розміщення населення в регіоні; обґрунтовувати розміщення основних осередків переробної промисловості, сфери послуг, особливості спеціалізації сільського господарства в регіоні; здійснювати необхідні обчислення для оцінювання забезпеченості окремих країн ресурсами; порівнювати домінуючі чинники міжнародної спеціалізації країн регіону, віднесених до різних типів та підтипів за рівнем економічного розвитку; пояснювати причини вузької спеціалізації окремих країн в регіоні; вирізнити особливості економіки країн, зумовлені регіональною інтеграцією; робити висновки про причини нерівномірності економічного розвитку країн і субрегіонів у регіоні; зіставляти позитивні та негативні наслідки глобалізації в економіці та культурі країн регіону</p>
<p>Країни світу: економіко-географічна характеристика</p>	<p>Німеччина. Франція. Велика Британія. Італія. Польща. Білорусь. Росія. Японія. Китай. Індія. Австралія. Сполучені Штати Америки. Канада. Бразилія. Єгипет. Південна Африка (ПІАР). Економіко-географічна характеристика країн за типовим планом: місце країни у світі та регіоні; основні чинники, що визначають місце, країни у міжнародному поділі праці; система розселення; особливості сучасного розвитку країни, секторальна структура економіки: домінуючі складники третинного сектору; промислові виробництва, що</p>	<p>-називати основні показники, які визначають місце країни у регіоні та світі; домінуючі складники третинного, вторинного та первинного секторів економіки країн високорозвинених, середньорозвинених країн та країн, що розвиваються; називати і знаходити на карті світові міста, осередки промисловості, найбільші морські порти, аеропорти, фінансові та туристичні центри на території країни; знати промислові й аграрні виробництва та послуги, що визначають міжнародну спеціалізацію країни;</p>

	визначають міжнародну спеціалізацію країни; особливості аграрного сектору; характерні риси просторової організації господарства; зовнішні економічні зв'язки, зв'язки з Україною	<p>- аналізувати інформацію щодо характеристики країни; - обґрунтовувати особливості системи розселення та розміщення виробництва товарів і послуг у межах країни; пояснювати особливості спеціалізації сільського господарства, промислового виробництва, сфери послуг у країні; структури експорту й імпорту товарів та послуг;</p> <p>-робити висновки про причини нерівномірності економічного розвитку окремих районів у межах країни; оцінювати вплив ТНК на економіку країни.</p>
--	--	--

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СПІВБЕСІДИ З ГЕОГРАФІЇ

Мета співбесіди з географії полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань необхідних для опанування навчальних дисциплін для здобуття ступеня бакалавра (магістра медичного спрямування) за освітніми програмами СумДУ.

Час на проведення співбесіди складає до 20 хвилин.

Вступник відповідає на запитання без попередньої підготовки. Кожна відповідь вступника оцінюється за 12-бальною шкалою, відповідно до критеріїв оцінювання (таблиця 1). Загальна оцінка за співбесіду з *географії* розраховується як середнє арифметичне всіх оцінок за кожне поставлене запитання.

Отримані бали за співбесіду переводяться в 200 бальну шкалу відповідно до таблиці 2.

Вступник, який набрав менше 100 балів, до подальшої участі у конкурсному відборі не допускаються, і за результатами співбесіди йому виставляється «не зараховано».

Таблиця 1 – Критерії оцінювання усної відповіді за 12-бальною шкалою

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень абітурієнта
Початковий	1	Уміння розпізнавати один із кількох запропонованих географічних об'єктів (материк, океан тощо), виділивши його серед інших; читати і записувати масштаб, знаходити столиці країн світу; розрізняти гори і рівнини.
	2	Уміння виконувати однокрокові дії з картами, найпростішими географічними характеристиками; упізнавати окремі географічні об'єкти і пояснювати свій вибір.
	3	Уміння зіставляти дані, або словесно описані географічні об'єкти за їх суттєвими властивостями.
Середній	4	Уміння відтворювати означення географічних понять і формулювання тверджень; називати елементи географічних об'єктів; формулювати деякі властивості природних комплексів.
	5	Уміння ілюструвати означення географічних понять, формулювань географічних законів і супроводжувати географічні поняття прикладами; розв'язувати завдання обов'язкового рівня за відомими алгоритмами з частковим поясненням.
	6	Уміння ілюструвати означення географічних понять, формулювань географічних законів і правил власними прикладами; самостійно розв'язувати завдання обов'язкового рівня з достатнім поясненням; давати комплексну географічну характеристику, географічний об'єкт за словесним формулюванням і навпаки.
Достатній	7	Уміння застосовувати означення географічних понять, властивостей природних комплексів, країнознавчих характеристик; знання залежності між географічними об'єктами і явищами; самостійне розв'язання завдань за картою, передбачених програмою, без достатніх пояснень.

	8	Уміння володіти визначеним програмою навчальним матеріалом; давати характеристики, передбачені програмою, з частковим поясненням; частковим аргументуванням географічних міркувань.
	9	Уміння вільно володіти визначеним програмою навчальним матеріалом; самостійно виконувати завдання в знайомих ситуаціях з достатнім поясненням; виправляти допущені помилки; повністю аргументувати обґрунтування географічних закономірностей; характеризувати географічні об'єкти і явища з достатнім поясненням
Високий	10	Знання, уміння й навички повністю відповідають вимогам програми: усвідомлення нових географічних фактів, ідей, уміння доводити передбачені програмою географічні закономірності з достатнім обґрунтуванням; характеризувати географічні об'єкти і явища з поясненням.
	11	Уміння вільно і правильно висловлювати відповідні географічні міркування, використовувати набуті знання і вміння в незнайомих ситуаціях; знати передбачені програмою основні географічні об'єкти і явища, характеризувати їх з необхідним обґрунтуванням.
	12	Уміння виявляти варіативність мислення і раціональність у виборі способу виконання географічної характеристики; уміння узагальнювати й систематизувати набуті знання; здатність до розв'язування нестандартних задач і вправ за картою.

Таблиця 2 – Переведення результатів співбесіди, оціненої за 12-бальною шкалою, в шкалу 100-200

1		2,9	109	4,8	128	6,7	147	8,6	166	10,5	185
1,1	не склав	3	110	4,9	129	6,8	148	8,7	167	10,6	186
1,2		3,1	111	5	130	6,9	149	8,8	168	10,7	187
1,3		3,2	112	5,1	131	7	150	8,9	169	10,8	188
1,4		3,3	113	5,2	132	7,1	151	9	170	10,9	189
1,5		3,4	114	5,3	133	7,2	152	9,1	171	11	190
1,6		3,5	115	5,4	134	7,3	153	9,2	172	11,1	191
1,7		3,6	116	5,5	135	7,4	154	9,3	173	11,2	192
1,8		3,7	117	5,6	136	7,5	155	9,4	174	11,3	193
1,9		3,8	118	5,7	137	7,6	156	9,5	175	11,4	194
2	100	3,9	119	5,8	138	7,7	157	9,6	176	11,5	195
2,1	101	4,0	120	5,9	139	7,8	158	9,7	177	11,6	196
2,2	102	4,1	121	6	140	7,9	159	9,8	178	11,7	197
2,3	103	4,2	122	6,1	141	8	160	9,9	179	11,8	198
2,4	104	4,3	123	6,2	142	8,1	161	10	180	11,9	199
2,5	105	4,4	124	6,3	143	8,2	162	10,1	181	12	200
2,6	106	4,5	125	6,4	144	8,3	163	10,2	182		
2,7	107	4,6	126	6,5	145	8,4	164	10,3	183		
2,8	108	4,7	127	6,6	146	8,5	165	10,4	184		

Схвалено на засіданні приймальної комісії
протокол № 11 від «08» квітня 2024 р.

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Голова предметної
екзаменаційної комісії

(підпис)

Рой І. О.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

Корнус А. О.
(прізвище, ініціали)